KNHB KONINKLIJKE NEDERLANDSE HOCKEYBOND

1c

Maart 2012

HockeyVISIE

De self-pass: stand van zaken

DOELGROEP: **TOPHOCKEY - VELD**

Hockeyvisie is bedoeld voor iedereen die als opleider, trainer en/of coach actief is in de hockeysport binnen tophockey, breedtehockey, jongste jeugd en/of technisch management. In iedere artikelenreeks worden visies gedeeld, kanttekeningen geplaatst, nieuwe ontwikkelingen gemeld en wetenschappelijke onderbouwing aangeboden. Hockeyvisie is een uitgave van de Koninklijke Nederlandse Hockey Bond (KNHB), is onafhankelijk en wil alle kennis die beschikbaar is op het gebied van opleiden en coachen met liefhebbers delen.

www.knhb.nl

De KNHB Academie biedt hockeyverenigingen ondersteuning bij het ontwikkelen van het technisch beleid en technisch kader. Daarbij richt de KNHB Academie zich op drie pijlers: deskundigheidsbevordering, verenigingsadvies technisch beleid en opleidingen.
Meer informatie over de KNHB Academie is te vinden op www.knhb.nl.

De self-pass: stand van zaken

Bij de start van het seizoen 2009-2010 is de regel omtrent spelhervattingen aangepast. Hockeyend Nederland was uiteraard benieuwd hoe de daaruit voortvloeiende self-pass zich zou ontwikkelen. Inmiddels zijn we ruim 2,5 jaar verder. Wat zijn de ervaringen met de self-pass in het tophockey? Hockeyvisie vroeg het Raoul Ehren, coach van de dames van HC Den Bosch en Jong Oranje. Over discutabele situaties, technische en tactische vernieuwingen en het verdedigen en trainen van de self-pass.

door Wim Kemps

Wie is Raoul Ehren?

Raoul Ehren (39) heeft de nodige ervaring als trainer/coach. Als hockeyer van Heren 1 van Den Bosch (1991-2000) en MOP (2000-2003) trainde hij al meerdere jeugdteams. In het seizoen 1998-1999 was hij assistent bij MOP Dames 1. Bij deze club fungeerde hij – als speler van het eerste herenteam – tevens als assistent van Heren 1-coach Sjoerd Marijne. Tussen 2003 en 2008 was Ehren als rechterhand van Herman Kruis deelgenoot van de zegetocht van Den Bosch Dames 1. Na één seizoen als eindverantwoordelijke bij de dames van Push keerde hij als trainer/coach terug bij de Bossche dames. Deze ploeg begeleidt hij in het huidige seizoen nog steeds met succes. Sinds 2009 is Ehren tevens werkzaam bij de dames van Jong Oranje; eerst als assistent en sinds 2011 als hoofdcoach.

Voldoende afstand? De scheidsrechter moet snel beslissen.

De self-pass regel

De reacties uit de hockeywereld op de self-pass zijn enthousiast. De regelwijziging zou een positieve bijdrage leveren aan de amusementswaarde van het hockeyspel. Door de in 2009 aangepaste regel mag een spelhervatting (vrije slag, inslag, uitslag, lange hoekslag en beginslag) met een zogenaamde 'self-pass' worden genomen. In de praktijk springen twee aandachtspunten in het oog bij de uitvoering en het verdedigen van de self-pass:

- Het snel nemen van de self-pass bij balwinst na een overtreding.
- Het over een afstand van vijf meter op de juiste manier begeleiden door de dichtstbijzijnde verdediger van de balbezitter.

Voor zowel de nemer als de verdediger is het belangrijk om goed ingesteld te zijn op deze punten. Omdat het spel direct mag worden hervat, hoeft de nemer niet te wachten tot de tegenstander voldoende afstand heeft genomen. De tegenstander die niet op afstand staat ten tijde van de spelhervatting, mag de nemer niet hinderen. Evenmin mag hij de bal spelen. Ook het meelopen met de nemer kan een overtreding zijn, als dit de mogelijkheden van de nemer verkleint. Heeft de bal vijf meter afgelegd? Dan mag de tegenstander die oorspronkelijk niet op voldoende

De self-pass: stand van zaken

Eva de Goede houdt afstand na de self-pass.

afstand stond reglementair de bal spelen. Voor de scheidsrechter betekent dat 'snel beslissen'.
"De self-pass is een verrijking voor de kwaliteit en aantrekkelijkheid van het hockeyspel", vindt Raoul Ehren. "Het spel

"Menig scheidsrechter heeft moeite met juiste inschatting"

verloopt sneller, er is minder tijdverlies bij de organisatie van de vrije slagen en er is meer verrassing in het aanvalsspel. Een belangrijk winstpunt van de self-pass is dat de ploeg die kiest voor de aanval wordt beloond. Zeker als de spelers goed gebruikmaken van de tactische mogelijkheden." Heeft het invoeren van de self-pass volgens Ehren ook consequenties voor de fysieke training? "Ik vind niet dat er door de self-pass fysiek zo veel extra wordt gevraagd. We trainen al veel op wendbaarheid en startsnelheid."

Discutabele situaties

Het feit dat het spel snel mag worden hervat, is soms lastig voor scheidsrechters. Als voorbeeld noemt Ehren een overtreding na balverlies. "Slimme spelers willen zo snel mogelijk demarreren in de richting van het vijandelijke doel. Daarbij doen zich voor de scheidsrechters twee beoordelingssituaties voor, die nogal wat gespreksstof opleveren. Ten eerste: het stilliggen van de bal en het op de juiste plaats nemen van de vrije slag. Ten

"De ploeg die kiest voor de aanval wordt beloond"

tweede: het 'storen' door de tegenstander die geen tijd heeft om afstand te nemen.
"Wat betreft de eerste situatie: je ziet met enige regelmaat dat spelers de bal zelfs niet in de buurt nemen van waar de vrije slag is gegeven. In veel gevallen rolt de bal nog, zeker bij de normale vrije slag – en vooral wanneer de actie plaatsvindt op de helft van de tegenstander.
"Wat betreft de tweede situatie: het afstand nemen blijkt zeer verschillend te worden uitgelegd. Het is toegestaan om 'te begeleiden', zonder dat de verdediger de nemer daarbij hindert. De nemer mag de tegenstander niet opzoeken om een overtreding uit te lokken. Evenmin mag de nemer 'door een tegenstander heen', als die zonder enige actie als een standbeeld blijft staan.
"Op zowel nationaal als internationaal niveau heb ik ervaren dat menig scheidsrechter moeite heeft met het juist inschatten van de geschetste situaties. Op YouTube zijn daarvan interessante voorbeelden te vinden. Wel heb ik geconstateerd dat scheidsrechters de regel dit seizoen soepeler hanteren. Met name als het gaat om het afstand nemen en het al dan niet opzettelijk 'in de weg lopen' van de verdediger."

Technische/tactische vernieuwingen

Heeft de self-pass inmiddels geleid tot technische en tactische vernieuwingen? "Technische veranderingen zie ik niet of nauwelijks. Of het moet het snel stilleggen van de bal zijn en het direct op snelheid meevoeren door de nemer. En verdedigend misschien de timing voor een eventuele tackle", stelt Ehren. "Tactisch is er echter wel het nodige veranderd, zowel in-

dividueel als collectief." Volgens Ehren is individueel met name de tactische keuze belangrijk geworden.

- Is er voldoende ruimte?
- Kan ik een overtal creëren?
- Zet de tegenstander druk, bijvoorbeeld bij het uitverdedigen?

"Voordat de self-pass werd ingevoerd, was het al gebruikelijk dat iedere speler het aandurfde zelf een vrije slag te nemen. Dat is nu nog belangrijker. Het blijkt echter nog steeds voor te komen dat een speler niet de moed heeft om zelf de beslissing te nemen. Dat zie ik niet alleen in het breedtehockey, maar ook in de top. Voor sommige spelers is het vanzelfsprekend om die keuze te maken. Naomi van As is zo'n voorbeeld; tijdens de laatste Champions Trophy paste ze de self-pass veelvuldig toe. En dikwijls met succes. Zeker rond de cirkel gaat er veel dreiging van uit, wat ook de opzet moet zijn van de self-pass."
Volgens Ehren is een self-pass niet altijd de beste keuze. Bijvoorbeeld in een situatie waarin de nemer na een overtreding de drukte opzoekt, met onnodig balverlies tot gevolg. "Je ziet dat spelers vaak voor de self-pass kiezen, terwijl er soms effectievere oplossingen zijn. Prescannen is dan ook wenselijk om de juiste keuze te kunnen maken. Eventueel met hulp van een medespeler, die een signaal kan geven. Het lezen van het spel en het herkennen van de tactische mogelijkheden zijn voorwaarden om effectieve en efficiënte beslissingen te kunnen nemen."

Timing van de tackle door Mink van der Weerden.

Rond de 5-meterlijn

De vrije slag rond de 5-meterlijn bij de cirkel leidt regelmatig tot de nodige discussie. Dat heeft Ehren zowel nationaal als internationaal kunnen constateren. "Ik heb de indruk dat steeds vaker wordt geprobeerd de begeleidende speler een gele kaart aan te smeren. Ook het versieren van een strafcorner is onderdeel van de tactiek. Dit is overigens een issue bij elke penetratie in de cirkel.
"Is het nemen van een self-pass binnen de 23-meterlijn of rond de 5-meterlijn mogelijk? Dan is de afspraak dat iedere speler de verantwoordelijkheid heeft om zelf het initiatief te nemen. Om bij voorkeur snel voorwaarts in de cirkel te penetreren en een kans te creëren of een corner te halen. In mijn optiek is die keuze niet afhankelijk van het moment in de wedstrijd. Al constateer ik dat spelers meestal kiezen voor de actie naar en in de cirkel op een moment dat er druk staat op de situatie. Bijvoorbeeld bij een achterstand tegen het einde van de wedstrijd.

"Spelers durven niet altijd zelf de beslissing te nemen"

"Is het te druk? Dan moet de nemer de bal terugleggen achter de 5-meterlijn. In die situatie is snelheid dus niet mogelijk en komen de standaard getrainde vrije

De self-pass: stand van zaken

slagen aan bod. Daarvoor gebruiken we circa zes varianten, waarvoor ik 'specialisten' heb aangewezen. Voor zowel deze varianten als de snel genomen self-pass is het ultieme doel: de cirkel halen."
Vooruit denken, daar draait het volgens Ehren om. "Een tempoversnelling voorwaarts is de principe-afspraak. Achterwaartse verplaatsing zal meer gebruikt worden om een guard in te spelen, die het overzicht heeft. Ook kan de nemer kiezen

"Het verdedigen van de self-pass wordt onderschat"

voor een pass, een 2 tegen 1 of misschien rechtstreeks een verticale pass. Er zijn uiteraard altijd uitzonderingen te noemen. Bijvoorbeeld tijdens een chaotisch gedeelte in de wedstrijd, waarin we even puur op balbezit willen spelen. Dit betekent dat we soms meer achterwaarts hockeyen. Maar normaal gesproken proberen we dat te voorkomen."

Wie neemt de self-pass?

Twee voorbeelden ter verduidelijking.

- Met behulp van een self-pass binnen de 23-meterlijn overbrugt een speler zo snel mogelijk vijf meter, waarna hij de bal in de cirkel slaat. Die vijf meter zal meestal een paar meter naar rechts of naar links zijn. Medespelers staan op de ideale tippositie binnen de cirkel geposteerd; twee bij de verre paal (gezien vanaf de balbezitter) en één bij de dichtstbijzijnde paal.
- Met behulp van een self-pass loopt een speler richting de verdedigers. De balbezitter suggereert dat hij zich gaat vastlopen, om vervolgens te passen naar de guard. Deze staat schuin achter de balbezitter en brengt de bal in de cirkel.

Verdedigen en uitverdedigen

Het verdedigen van de self-pass zou volgens Ehren meer aandacht mogen krijgen. "Het terugveroveren – 'regaining' – van de bal wordt nog onderschat. Het gaat daarbij om het maken van de juiste keuze in het begeleiden van de balbezitter, om vervolgens op het goede moment te tackelen door een rugdekkende medespeler. Een goede afstemming en samenwerking is daarbij een belangrijke voorwaarde.
"In de hectiek van de wedstrijd kan het voorkomen dat de speler die balverlies lijdt en een overtreding tegen krijgt, vol emotie de bal wil afpakken. Net op het moment dat de tegenstander de self-pass wil inzetten. Met in het ergste geval een gele kaart tot gevolg. Spelers moeten goed beseffen dat ze de scheidsrechter nooit aanleiding moeten geven tot het bestraffen met een gele kaart en/of een strafcorner. Maar het kan geen kwaad als dit ook nog door een medespeler of aanvoerder gecoacht wordt. De afspraak bij mijn teams is dat de verdediger achter de nemer zich laat horen, zodat de balbezitter zeker weet of er wel of geen rugdekking is."

De ervaring van Ehren is dat de self-pass tactische variaties heeft bij het uitverdedigen. Bijvoorbeeld met drie in plaats van vier spelers. "Als de tegenstander

"De balbezitter moet met de druk kunnen omgaan"

voor full-press kiest – bij dameshockey komt dat meer voor dan bij de heren – dan is dit een interessante optie. Eén van de centrale verdedigers kan in dat

geval opschuiven naar het middenveld en als extra aanspeelpunt fungeren. De balbezitter moet natuurlijk het (zelf) vertrouwen hebben om met de druk om te gaan. Bovendien moet deze speler beschikken over een goede hoge bal. Zelf vind ik dat het minder zinvol is hiervoor te kiezen als de tegenstander half court-press speelt. Dan gaat mijn voorkeur meer uit naar een viermansopbouw, met bijvoorbeeld vleugelverdedigers die hoog positie kiezen."

De eerste vijf meter afstand houden.

Trainen van de self-pass

Een goede uitvoering in de wedstrijd begint uiteraard op de training. Hoe traint Ehren de self-pass en wat zijn daarbij zijn aandachtspunten? "In de training probeer ik een spelsituatie te creëren. Daarin oefenen we de self-pass eerst vanuit niet-balbezit. Bijvoorbeeld 1 tegen 1, uitbouwend naar 6 tegen 6. "Bij 1 tegen 1 zet de niet-balbezitter een blok, waarna gefloten wordt voor een overtreding. De verdediger moet vervolgens snel anticiperen, begeleiden en na vijf meter proberen de bal weer in bezit te krijgen. Deze vorm bouw ik uit naar 2 tegen 2, met dezelfde begeleidende actie van de verdediger. Vervolgens probeert een rugdekkende speler de bal te veroveren. "Tijdens het 6 tegen 6-eindspel trainen we de self-pass bij zowel balbezit als niet-balbezit. Mijn coachen is daarbij een wezenlijk aspect. Ik leg met name het accent op het lezen van de situatie door de spelers. Dat is voor mij een belangrijk aandachtspunt."

"Ik leg het accent op het lezen van de situatie"

Bij balwinst na een overtreding is het belangrijk om direct de snelle, verticale aanval te zoeken. Tenminste, als er ruimte is en er een overtalsituatie kan worden gecreëerd en gecontinueerd. "Een kwestie van het spel lezen dus", meent Ehren. "Een interessant aandachtspunt is het feit dat spelers – ondanks de self-pass – toch vaak eerst naar achteren of opzij kijken, voordat de bal de eerste meter heeft overbrugd. Dat zie ik terug bij zowel de senioren als de jeugd. Juist de self-pass geeft mogelijkheden om eerst de weg naar het vijandelijke doel te scannen. Probeer te constateren of er veel of weinig mogelijkheden zijn om voor die richting te kiezen. In het laatste geval kan de bal altijd nog terug of breed worden gespeeld."

"Bereid spelers voor op hectische wedstrijdsituaties"

Tijdens de training wil Ehren zijn spelers bewust aan het denken zetten. "Het team dat balverlies lijdt, moet weloverwogen keuzes maken. Keuzes die in principe vooraf besproken en afgesproken zijn. De spelsituatie bepaalt of van deze afspraken moet worden afgeweken. Ook dat is in diverse spelvormen trainbaar."

Aandachtspunten

Als de self-pass specifiek aandacht krijgt, is het als trainer belangrijk om geconcentreerd te fluiten. Bij niet-balbezit letten op:

- afstand houden;
- geen druk op de tegenstanders;
- de weg binnendoor afsluiten;
- slim rugdekking geven.

Bij het nemen van de self-pass aandacht hebben voor:

- het stilleggen van de bal;
- op de juiste plaats nemen;
- de bal één meter verplaatsen;
- niet de tegenstander opzoeken.

Ehren: "Treed je tijdens de training laks op, dan worden de spelers onvoldoende

De self-pass: stand van zaken

voorbereid op hectische wedstrijdsituaties. Ik fluit dan ook zelf, samen met mijn assistent."

Internationale ontwikkelingen

Als assistent van Jong Oranje dames bij het WK 2009 in Boston viel het Ehren op dat de andere landen verder waren in het benutten van de self-pass. Vanuit iedere overtreding was er meteen dreiging. "Vooral landen als Argentinië, Zuid-Korea en China gingen daar heel professioneel mee om. Nadien heeft het Nederlandse hockey hard gewerkt om die achterstand in te halen. Nu is er weinig verschil meer te constateren."

Het hockeyspel kan nog aantrekkelijker worden als kijkspel, wanneer – naast de self-pass – ook andere regels worden aangepakt. Welke regel zou Ehren wijzigen als hij de keuze zou hebben? "Wat mij betreft komt daarvoor als eerste in aanmerking het boven de schouder stoppen van de hoge bal; 'sticks' dus." Dit seizoen wordt deze experimentele regelwijziging op internationaal niveau uitgeprobeerd tijdens de Euro Hockey League. Ehren volgt de ervaringen in de EHL op de voet. "Ik ben benieuwd welke vooruitgang dit voor het hockey oplevert."

Raoul Ehren: "Sticks zou ik afschaffen."

Hockeyvisie is een uitgave van de KNHB. © 2012 KNHB, Nieuwegein. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door printouts, kopieën, of op welke andere manier dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Per kwartaal verschijnen 6 artikelen van Hockeyvisie. Hockeyvisie is verkrijgbaar via de webshop van de KNHB. Kosten per artikel bedragen € 2,00 (excl. eenmalige transactiekosten à € 0,85).

Redactieraad: Carel van der Staak, Lutger Brenninkmeijer, Wim Kemps, Afke van de Wouw
Coördinatie en teksten: KNHB, Woordwijf **Vormgeving:** KNHB
Fotografie: KNHB / Koen Suyk, Jeroen van Bergen, Frank Uijlenbroek, Frank Rozendaal, Willem Vernes
Contact: academie@knhb.nl

Deze tekst is vanuit praktisch oogpunt geschreven in de mannelijke vorm.
Overal waar de term 'spelers' staat vermeld, doelen we eveneens op speelsters.
Dit geldt tevens voor andere gebruikte mannelijke vormen.

KNHB KONINKLIJKE NEDERLANDSE HOCKEYBOND

official partners Koninklijke Nederlandse Hockey Bond
adidas BDO Heineken Rabobank Shell VOLVO